

*Mi hočemo imperij
Jugoslavija - balkansko
velesilo, ki naj sega od
Tilmenta do Črnega morja*

Letna naročnina znaša 40— Din. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Šelenburgova ulica št. 8/I. Račun pri Poštni hranilnici št. 16.160. Rokopisov ne vračamo! Telefon št. 21-09.

V Ljubljani, dne 30. septembra 1933.

Štev. 39 — Leto II.

IZHAJA VSAKO SOBOTO

Jugoslavija — sveto ime

Jugoslavija — sveto ime! Pred štirimi leti smo te šele dobili. Enajst polnih let smo se mučili s kemično formulo SHS. Ali je bilo to potrebno? Šele nepotrebnimi dogodki so izmordali naše merodajne, da so uvideli tisto, kar je edino pravo. Potrebno je bilo eno enotno ime za našo državo.

Toda kakor smo se zedinili samo pri imenu, se moramo zediniti tudi v življenju. Zakriva li »Jugoslavija« res enotno državo, en narod? Ne še, nismo še pravi Jugoslavlani. Predolga je bila doba 1500 let, ki nas je, prvotno enotne, razdelila in med seboj odtujila. Zato je razumljivo, da stokrat krajša doba 15 let ni mogla popraviti uničevalnega dela 1500 let.

Še premnogo imamo državljanov s črno-žolto mentaliteto, ki se nikakor ne morejo prilagoditi novim razmeram. Ne upamo, da se bodo izpreobrili. Pred njimi nas bo rešila samo njihova smrt. Z njihovim telesom bo šele pokopana tudi njihova črno-žolta misel. Zato pa, vsi iskreni zavedni Jugoslavlani, stojmo budno na straži in ne dopuščajmo, da pridejo ti elementi kjerkoli do besede, še manj seveda do oblasti.

Predvsem čuvajmo pred njihovimi zlobnimi nakanami našo mlado, nepokvar-

jeno mladino, rojeno že v svobodni Jugoslaviji. Ona bo šele tista prava, zavedna rešiteljica svetega in ljubljene imena — Jugoslavija. Toda da se bo tega zavedla, je edino na nas nacionalistih samih ležeče. Če pustimo, da se bo ves naš nadebudni cvet razvijal še nadalje v treh različnih smereh, tedaj so bile vse žrtve naših jugoslovanskih prvoboriteljev in naše zamen.

Zato prepojimo našo deco z duhom, ki bo najmanj tako jugoslovansko fanatičen, kakor je fanatičen črno-žolti duh naših podlih nasprotnikov jugoslovanskega uedinjevanja. Zato napram njim neizprosno boj z vsemi razpoložljivimi sredstvi, da očuvamo Tebe — nepokvarjena mladina in z njo Tebe — zlata Jugoslavija.

Toda naš pojm Jugoslavija ni istoveten z državo od Špilj do Djevdjelije. Naša Jugoslavija segaj od Tilmenta do Črnega morja in v njej vladaj en srečen narod z enim jezikom in z eno vero. Ustvariti hočemo Jugoslavijo — Balkansko velesilo, ki si ji bo kljanjala vsa Evropa z Apeninskim polotokom vred. To je naša Jugoslavija in da jo bomo tako ustvarili, ni žrtve, ki bi je ne doprinesli.

Streškim družinam!

Uprava ljubljanskega streškega okrožja bo v bodoče vse svoje odredbe objavljala v listu »Pohod«. Zaradi tega je »Pohod« do nadaljnjega službeni list »Streških družin ljubljanskega okrožja«. Vsaka družina naj se tedaj naroči na »Pohod«. Priporočila pa naj tudi posameznim članom, da si list naroče.

UPRAVA STREŠKEGA OKROŽJA
»LJUBLJANA«.

Vsem streškim družinam ljubljanskega okrožja!

Uprava ljubljanskega okrožja je sklenila, da priredi meseca julija ali avgusta 1. 1934. (točnejši čas se še določi) banovinsko streško tekmo z nagradami v Ljubljani. Ob tej priliki bo tudi razvit prapor ljubljanskega okrožja. O tem obveščamo že danes vse streške družine Dravske banovine iz nastopnih dveh razlogov:

1. da se vsi člani pridno urijo v streljanju,

2. da se na primeren način opozori članstvo na štednjo, tako da bo mogoče vsem članom udeležiti se tridnevne tekme.

Za prosto vožnjo ali vsaj četrtinsko bo napravilo okrožje vse potrebne korake.

Za streške družine je zamišljen lep kroj. — Želimo, da si kroj omisli čim več članov streških družin, tako da bo ob priliki banovinske tekme 1. 1934., katere se bo udeležilo več tisoč strelcev, nastopilo že tudi lepo število članov v kroju.

Točnejši podatki slede v eni prihodnjih števil »Pohoda«.

Bratje strelci, štedite, da Vam bo mogoče omisliti si kroj. Eventualni predlogi za

obliko kroja, posebno glede pokrivala, naj se vpošlejo čim prej.

Kako naj preživimo zimski čas, ko ne bo mogoče vršiti streških vaj na prostem?

Ako je Streški družini le mogoče, naj goji streški šport v zimskem času z malokalibersko puško (flobertko). Primeren prostor za to so predvsem dvorane v sokolskih domovih. Treba je tedaj stopiti s Sokolom glede tega v stik.

Vsa vprašanja in dopise za »Pohod« naslovite: Fran Orehek, podpredsednik ljubljanskega streškega okrožja, Ljubljana, Krekov trg, Mestna elektrarna.

STREŠKI POKRET V KRANJU

S podporo naše industrije in meščanov je bilo omogočeno streški družini v Kranju odposlati ekipo na državne streške tekme v Beograd, za kar bodi vsem darovalcem izrečena na tem mestu najtoplejša zahvala.

Ekipo, obstoječa iz strelcev: Ločnikar Hinko, Mucolini Maks, Rozman Franc, Smole Avgust, Tavčar Ivan, je dosegla izmed 10 ekip, ki so nastopile, 5. mesto, kar je za prvi poskus gotovo častno mesto, zlasti še, če so pred njo samo znana imena mest, kot Beograd, Zagreb, Maribor, Kragujevac.

Kot posamezniki so dosegli darila kot sledi:

Rozman Franc: I. darilo na meti Šumadija (nova vojaška puška) in na meti Cetinje II. darilo.

Mucolini Maks: darilo na meti Cetinje v gotovini.

Tavčar Ivan: priboril si je na metih Šumadija in Triglav po eno darilo.

Vabimo vse strelce, da pridno vežbajo, vse one pa, ki se zanimajo za naš viteški šport, da pristopijo v naše vrste.

Nacionalisti pred obč. volitvami

Vič, 25. septembra 1933.

V ponedeljek, dne 25. t. m., se je vršil sestanek članstva kraj. org. NO na Viču. Namen sestanka je bil, da obvesti odbor svoje članstvo o splošnem položaju v organizaciji, da mu pojasni pomen viteških in omladinških čet, predvsem pa, da mu poroča o uspehu svoje akcije, ki jo je napravila eksekutiva kraj. org. NO v cilju pomirjenja v občini ob priliki občinskih volitev.

Oklic, ki ga je izdala NO na Viču na vse merodajne činitelje in ki je bil objavljen v zadnji številki »Pohoda«, sta odnesla naša odposlanca vsem predstavnikom raznih struj, ki so jih strankarske prilike pred 8. januarjem postavile kot voditelje, in h katerim hodijo po razne nasvete še danes njihovi somišljeniki. Tem smo po naših odposlanceh razložili naš iskren in nesebičen namen in jih skušali pridobiti, da bi pri svojih somišljenikih delovali v istem smislu, kot smo ga precizirali v našem oklicu.

Naši odposlanca so tolmačili omenjeni oklic predstavnikom »Jugoslov. nacionalne stranke«, predstavnikom viških obrtnikov,

predstavnikom levo in desno usmerjenim socialistom in predstavnikom nekdanje slovenske ljudske stranke. Med tem, ko so predstavniki J. N. S. in predstavniki obrtnikov iskreno pozdravili naš pošten namen in se takoj izjavili za najožje sodelovanje na podlagi našega oklica, pa je bilo mnenje pri levo in desno usmerjenih socialistih deljeno. V času, ko se ves svet ruši okoli nas, in ko se deluje povsod z vsemi sredstvi, da se zopet dvigne ugled in avtoriteta države, sanjajo tu na Viču še vedno nekateri levo in desno usmerjeni socialisti o neki internacionalni socialni demokraciji, ne vedoč, da se je ravno ta, nekdanj tako močna delavska stranka popolnoma razbila in to po breznačelnosti in koruptnosti svojih voditeljev. Ista breznačelnost se pojavlja tudi pri nekaterih viških socialistih, ki so se izjavili, da bodo pri občinskih volitvah sodelovali samo s klerikalci.

Popolnoma odklonilno stališče pa sta došla naša odposlanca pri g. župniku, ki je predstavnik one skupine ljudi, ki so bili pred 6. januarjem organizirani v »Slovenski ljudski stranki«. Priznal je, da je naš korak

idealno zamišljen, da pa vkljub temu ne more sodelovati s predstavniki J. N. S., ker so baje ti povzročili, da je bil on razrešen kot občinski odbornik v sedanjem občinskem svetu. Na pojasnilo naših delegatov, da je naša iskrena želja, da bi na skupni listi poslali najboljše in najpoštenjše občane in ne strankarje v občinski svet, kjer bi ti s svojimi najboljšimi močmi delovali za povzdigo občine na gospodarskem in socialnem polju, pa je izjavil, da se v tem oziru ne strinja z nami. Po župnikovem mnenju imajo gospodarski in socialni momenti občinskih volitev

postranski pomen, pač pa v prvi vrsti političen pomen. Kako si g. župnik predstavlja politično delovanje v občinskem svetu, tega ni povedal. Če misli, da bo občinski svet oni forum, kjer bi on ali njegovi somišljeniki dajali razne punktaške izjave, ki bi jemale ugled državi, mu povemo odkrito, da bomo znali to preprečiti. Boj, ki ga je povzročil on in njegovi somišljeniki s tem, da odklanjajo smernice, ki jih je nakazala NO v svojem oklicu za predstojajoče občanske volitve, sprejemamo na vsej črti. Posledice pa naj padejo na glavo tistega, ki je to povzročil.

Mariborska požarna bramba

ali

KDAJ BO KONEC NARODNE SRAMOTE

»Izstreljena puščica« v predzadnji številki mariborske »Borbe« je v živo zadela. Prav vsakdo, ki je čital članek pod tem naslovom, je bil presenečen in so se celo oni, ki imajo bolj hladno kri, z začudenjem spraševali, kako je vendar kaj takega pod soncem mogoče. Kako je mogoče po 15 letih našega osvobodjenja hladiti s takimi zdravili pekočo rano, ki boli ves naš nacionalni življenj. Slehernemu, ki količkaj narodno čuti in ki ima v sebi vsaj malce narodne zavesti in ponosa, je znano, da je mariborsko Prostovoljno gasilno društvo nemška trdnjava, ob katero so se doslej brezuspešno zaganjali vsi, ki so hoteli oprati to sramoto na severu naše države. Sleherni, ki so mu znane mariborske nacionalne razmere pa se z začudenjem vprašuje, kje so vzeli ljudje, ki so hoteli obvarovati sedanje interese omenjenega društva, toliko tolerantnosti in lojalnosti? Pribiti moramo, da so šle mimo njihovih ušes vse pritožbe, in da so z zavezanimi očmi opazovali dogodke zadnjih let. Marsikomu, ki se je zanimal za mariborsko Prostovoljno gasilno društvo, je danes jasno, kje si je to društvo izposlovalo privilegije, da mu ni mogel do živga novi zakon o gasilcih, ki je bil izdelan pred vsem na osnovi nacionalnih vidikov.

Da so bili nekateri člani mariborskega Prostovoljnega gasilnega društva s poveljnikom na čelu odlikovani z našimi redi, to ne bi še tako hudo motilo iskrenega nacionalista, ker ima tako odlikovanje že danes marsikdo. Ne drži pa trditev, da je delovanje društva strogo nepolitično in da se vodstvo ne ozira na nobene razlike narodnosti in da je po vsem objektivno. Da temu ni tako, je čutil že marsikateri narodni zavednež, ki se mu je zahotelo jeklene požarne čelade. Prav tako ne drži trditev, da bi bilo težko najti poveljniku omenjenega društva sposobnega namestnika. Tudi ni res, da Slovenci ne podpirajo društva dovolj izdatno in da je radi tega navezano na pomoč Nemcev. Naravnost žaljiva je trditev, da bi Slovenci, če bi imeli društvo v svojih rokah, vršili sabotažo napram Nemcem, ki so lastniki nekaterih tovarn in zasebnih zgradb. Porazna pa bi bila izjava, da bodo v primeru vojne smatrali Nemci Maribor za svojega in da radi tega ne bodo imeli interesa na uničenju mesta, če bi kdo tej izjavi pripisoval resnosti, tako pa je otroška in smešna ter zato izgubi na svoji veljavi, kakor izgubijo tudi vse prejšnje trditve, ker govorje številke drugače.

Pri zadnjem ljudskem štetju leta 1931. smo našli v Mariboru 27.533 Slovencev in 2696 Nemcev. Če primerjamo ti dve številki, nam je naravnost nepojmljivo, kako je mogoče trditi, da je »slovensko prebivalstvo gospodarsko šibkejši del« in da tvorijo Nemci »veliko važen gospodarski faktor«. Če pogledamo proračune mestne občine mariborske, nam številke dovolj zgornjo pričajo, koliko žrtvuje mestna občina za Prostovoljno gasilno društvo. Leta 1914. je žrtvovala za gasilstvo 2442 kron in so po preobratu izdatki za gasilstvo rapidno rasti, iz česar je razvidno, da so slovenske občinske uprave polagale gasilstvu mnogo večjo pozornost, kakor pa prejšnje, nemške. Tako je leta 1926. izdala

mestna občina mariborska za gasilstvo 129.548 Din, leta 1927. 144.148 Din, leta 1928. 125.211 Din, leta 1929. 122.250 Din, l. 1930. 154.125 Din, leta 1931. 155.075 Din, leta 1932. 125.450 Din, leta 1933. pa 119.950 Din. Omenjeni zneski so povzeti iz mestnih letnih proračunov kot redni izdatki. Če bi pa še natančneje preiskovali zadevo, bi mogli ugotoviti, da je občina žrtvovala za gasilstvo še veliko več.

Kako netočna je trditev, da je društvo nabralo samo s požrtvovalnim nabiranjem milodarov med ljudstvom znesek 400.000 Din, s katerim si je nabavilo moderno »Magirus« lestvo, nam dokazuje zapisnik 4. redne občinske seje z dne 22. avgusta 1929. o zadevi »Magirus« lestvo: Po uradnem poročilu gradbenega urada je odkup sklenil dovoliti v smislu predloga nabavo 4 in pol tonske »Magirus« leste za ceno 508.760 Din. Znesek 300.000 Din, ki je predviden v proračunu, se takoj izplača, ostanek 208.760 Din se pa izplača koncem leta 1930. ter se vstavi v prihodnji proračun. Predlog odkupa je občinski svet soglasno sprejel. »Magirus« lesta torej ni bila nabavljena z milodari, marveč jo je pošteno plačala mestna občina mariborska, plačali so jo slovenski davkoplačevalci, ki tvorijo v Mariboru večino.

Tudi nočemo v tem članku pogrevati najrazličnejših incidentov zadnjih let, ki so bili v obraz našemu narodnemu ponosu in se rogali naši hlapčevski potrpežljivosti. Ti so več ali manj znani. Omeniti hočemo samo dva slučaja, ki sta novejšega datuma.

Odbor za obrambo mesta proti napadom mesta Maribor je preko mestnega načelstva Maribora predložil požarni brambi seznam 28 zanesljivih mož, ki so bili pripravljeni se posvetiti tej nalogi, ko bi se formirala posebna moštva za slučaj napadov iz zraka. To zadnji obvezni predpisi predvidevajo pojačanje moštva požarnih bramb z zanesljivejšimi jugoslovanskimi državljani. To je seveda pri mariborski požarni brambi tem bolj potrebno, ker ima precejšnje število Nemcev-inozemcev, ki seveda že komaj čakajo, da bodo branili naše mesto pred napadi iz zraka. Čeravno so bili prej navedeni priporočani od generala — mestnega komandanta in od mestnega župana, je požarna bramba sprejem — odklonila.

Kakor izgleda, bomo bržkone to izzivanje z ozirom na pojasnilo v »Borbi« gladko porzli.

V nekem spisu celjskega sodišča se pripoveduje, da se pri mariborski požarni brambi veliko pijačuje. Vino baje daje načelnik Voller. Ob takih prilikah se napiva Hitlerju in tudi pri veselici požarne brambe člani pozdravljajo s hitlerjevskim pozdravom. V društvenem domu velja seveda pozdrav »Heil Hitler«. — Sapienti sat!

Med merodajnimi faktorji pa imamo trmače, ki so gluhi in slepi. Narod je ogorčen in bo mera kmalu polna. Posebno pa bo škandal z mariborsko požarno brambo dosegel svoj vrhunec, ko bo nekaterimok minila potrpežljivost in bodo brez pardona objavili stvari, ki bodo zadele predvsem tiste, ki mislijo, da postopajo objektivno, pa ne vidijo niti ped daleč pred seboj. Kajti žalostna je resnica, da so lastni ljudje krivi, da so danes po 15 letih takšne razmere na naši severni meji.

Kompromisarstvo

Kruha in zabav je bila parola guilega Rima. Ljudstvo zahteva, da samo odloča o svojih zastopnikih. Jugoslovanski narod je zopet poklican, da pri občinskih volitvah odloča o svoji usodi. Fraze! Demagogija!

Narod, ki si je globoko oddahnil 6. januarja, je mislil, da bo potrajala diktatura vsaj deset let, ako si bo država opomogla in se otresla vseh »svobodno« izbranih narodnih krvososov. Državnozbornim volitvam sledijo sedaj volitve v občinske zastope.

Kamorkoli se ozreš, vidiš, da imaš pred seboj same »nacionaliste«. Vsakdo od njih ti dokazuje, da so se njegovi predniki najmanj štiri rodove nazaj borili za svobodo teptanega rodu. Ako pa malo natančneje pogledaš in pretipaš obsti teh današnjih jugoslovanskih in slovenskih »fanatikov«, boš lahko ugotovil, da večina teh izvoljencev do prevrata sploh ni razumela slovenski, ali pa je z navdušenjem pela »Bog ohrani« in se besno borila proti peščici zavedne omladine.

Prišel je preobrat in vsi volkovi so se naenkrat prelevili v jugoslovanske ovce in se postavili, ker so znali izborni obračati plašč po vetru, na čelo naroda. In ljudstvo je »odločilo in volilo« predstavnike. Poglejmo malo to ljudsko voljo. Kdo sestavlja kandidatne liste? Ali si jih sestavlja ljudstvo? Ne, še dolgo ne! Par ljudi se zbere, določi in porazdeli mesta na kandidatni listi. Običajno pridejo na glavna in vodilna mesta najbolj zgovorni in blebetavi, dočim so ostali, ki sebe ne tiščijo v ospredje, kljub svoji sposobnosti pomaknjeni na zadnja manj važna mesta. In potem mora ljudstvo »odločiti«, koga hoče kot svojega zastopnika potem, ko je že vse sklenjeno in določeno, se pokliče narod, da pove in izjavi svoje mnenje, da odda svoj glas, ko je itak že vse zapečaten. Ali naj to imenujemo ljudsko samoodločitev?

Toliko bi pripomnil v splošnem. Sedaj pa se ozrimo še malo na nacionalno obeležje teh naših izvoljenih zastopnikov. Tudi tu opazimo isti žalostni pojav, ki je stal Jugoslovane že toliko žrtev in bridkih izgub, a to je »kompromisarstvo«, kar je naslov našega članka.

V čem obstoji to kompromisarstvo in čemu je potrebno? Mi vidimo, da v krajih, kjer prebivajo kaki drobci narodnih manjšin ali renegatov, vse te tako zvane nacionalne skupine paktirajo z ljudmi, ki so vse drugo prej kot prijatelji našega naroda in jih stavljajo na svoje liste. Čemu? Radi njih vpliva in radi par glasov, ki so enemu ali drugemu potrebni. Tako zopet pridemo do tega, kar je »Pohod« že tolikokrat poudarjal, da se ravno Slovenci nismo nič ali prav malo naučili iz zgodovine. Toda, če se že nismo nič naučili, če smo tako hitro pozabili vse brce in udarce ter zasramovanje s strani teh ljudi, potem imamo še vedno žive vzglede, kako se drugod postopa z našim ljudstvom s strani Nemcev in Italijanov.

Ali nam je po vsem tem, kar oni počnejo z našimi in kar so preje počeli z nami, res potrebno, da občujemo z njimi v rokavicah in jih vabimo sami na odgovorna in važna

mesta. Ali res mislite, gospodje, da boste s takim postopanjem kaj dosegli pri njih? Ne, ravno nasprotno. Oni bodo postali še oholjši, še bolj nesramni v svojih zahtevah, ker si bodo domišljali, da mi brez njih ne moremo eksistirati.

In še eno stvar pozabljate. Pozabljate na mladino, ki je bila vzgojena že v svojih državi in v naših nacionalnih organizacijah. Ta mladina je danes mnogo bolj revolucionarna, kot je bila pred 25 leti. Ona ne pozna kompromisov s temi našimi izkoriščevalci in poturicami. In vsej tej mladini radi tega svojega kompromisarstva bijete v obraz. Ona ne bo šla, ker ne more iti preko tega. Ako računate naše glasove, potem zahtevamo, da ste nacionalno brezpogojno nevezani rok. Zahtevamo, naj bodo naši občinski odbori resnično jugoslovanski, ne rabimo nikakih tujih veličin in mogotcev.

Ker pa smo prepričani, da se bo Jugoslavija otresla gospodarske nadvlade šele takrat, ko bomo odločali mi mladi, ki ne maramo štetja kupljenih kroglic, ampak res samozavešen narod, Vam sporočamo, da je vse vaše govorenje o ljudski volji samo frazerjenje in prazno besedičenje ter zavajanje ljudstva. Čast izjemam, toda ker so one danes v manjšini, bo naša dolžnost, da povemo narodu resnico in mu dokažemo vso pogubnost in neumnost »tako zvanega« ljudske volje, kot si jo tolmačite vi.

Ne maramo kompromisov, sovražimo vse, kar je tuje, enako, kot so oni od nekdaj sovražili nas, zato gledamo spas v močni Jugoslaviji, osvobodjeni dnevne politike in umazanih kupčij.

Mi hočemo samo močno in nacionalno zavedno brezkompromisno jugoslovansko Jugoslavijo, od najmanjših edinic občinskih uprav do vrha vlade.

Ta mladina ne bo več izgubljala narodnega ozemlja, ona bo iz naroda hlapcev stvorila narod gospodarjev ter pognala vse, ki danes izkoriščajo naš narod, tja, kamor spadajo. Odžagala pa bo tudi vse one, ki nočejo razumeti tega našega razpoloženja.

Tako ne more iti več!

Mnogo je ljudi, ki sicer vedo, da kmetu danes ni postlano z rožicami, vendar pa ne verjamejo, da je beda na kmetih res huda. »Kmet je poslednji, ki bo trpel lakoto, dočim smo vsi drugi veliko prej in veliko bolj izpostavljeni gladu«, tako se navadno odgovarja.

S takimi mnenji stvar ne bo krenila na bolje. Kmet je kot pridelovalec hrane navidezno, v očeh nepoučenih res tisti srečni stvor božji, ki ga glad najkasneje obišče. Pa ni tako. Morda bi to mogli priznati za popolnoma normalne razmere, ali sedaj to ne velja.

Naš civilizirani slovenski kmet se že davno ne hrani več samo s svojimi pridelki. Že pred vojno je gotovo hrano moral nositi v štacuno, skoraj toliko, kolikor je znašala vrednost njegovih domačih pridelkov, ki jih je porabljal v domačem gospodinjstvu. Zaradi tega dokupovanja je že takrat moral gospodariti tako, da je večji del prideloval za trg, da je dobival dovolj denarja. K omenjenim izdatkom so se pridruževali še oni za obleko, perilo, obutev, davke, obresti itd.

Ko so imeli njegovi pridelki še normalno ceno, je pač še kako od izkopička zbiral toliko denarja, da je mogel vsaj za silo kriti svoje denarne izdatke ali vsaj toliko, da se je ob utesnitvi svoje potrošnje vsaj nekam počasneje zadolževal.

Danes pa je drugače. Mi, ki gledamo na te stvari s srcem in pametjo, moramo priznati, da kmetijski pridelki nimajo cene. Pa še po slabih cenah grede pridelki silno težko v denar. Obleka, perilo, čevlji, davki, razne doklade, kmetijske proizvajalne potrebščine in kulturni užitki so v razmerju s cenami kmetijskih pridelkov — nedosegljivo dragi. Kredita pa ni in zadolžitev, ki ni niti gospodarsko umerjena, ni mogoča niti v najbolj nujnih primerih, ker kmetijskega, hipotekarnega in osebnega kredita sploh več ni. Tako je danes naš kmet v neizrečeno težkem položaju. Zadovoljen je že, če more družino za silo obleči, obuti in da ima za sol. Za davke, za obresti dolgovi in za kulturne užitke — ni denarja. In kar je najhujše — tudi domačih pridelkov nima na razpolago, da bi se mogel redno pravilno prehranjivati. Kar le more prodati, mora iti v prodaj, da družina ne bo vsaj na zimo bosa in naga. Prisiljen je odtrgovati si od ust, da se dobi denar za najnujnejšo obleko, ki se je pri kmetskem delu veliko uniči. Tako je prišla kmetska družina do tega, da hrane, čeprav jo prideluje — nima dovolj in si je ne sme dovoliti, ako naj vsaj za največjo silo krije druge svoje zasebne in gospodarske najnujnejše potrebe. Zmanjkuje ji ne samo zabele in moke, zmanjkuje tudi krompirja, zelja in fižola, kaj šele jaje in drugih stvari. Samo tuintam je včasih

še na razpolago meso na kredit, ako je eden ali drugi izmed kmetov prisiljen zaklati doma kako žival, ko je ne more prodati in ko zanj ni več krme. Ako pa pritise še slaba letina, ako ujme poberejo svoj periodični davek, tedaj pa je gorje ne samo gospodarsko, ampak tudi golo življenjsko, ohranjalno — doseglo vrhunec. Tako enostranska ni niti hrana brezposelnih v naprednih industrijskih državah, kakor je enostranska in nezadostna pri našem kmetu. Seveda so tudi izjeme, tako zvani trdni kmetje. Povpreček kmetstva pa je v bedi.

Dokler bo kmet v takem položaju, tudi ostali stanovi naroda ne smejo upati na izboljšanje svojega položaja, pač pa morajo pričakovati poslabšanja. Kmet posebno kot gospodar ne more gubiti več. Kmeti tride-setletnik mi je pravil tole: »Pri svoji sestri vdovi pomagam in služim že osmo leto. Mo-

jega zaslužka mi pri vseh prikrajških v družini ne more izplačati. Ako hočem priti do plačila, bi moral sestro pognati na boben. Denarja pa le ne bi dobil, ker ni nikogar, ki bi njeno posestvo mogel kupiti. Ne preostane drugega kakor, da posestvo na račun moje terjatve pobašem jaz. Sestra mi bo tedaj dekla. In ker ji tudi jaz ne bom mogel izplačati zaslužka, se bo še prej ko v osmih letih ta procedura zopet ponovila, sestra bo postala zopet lastnica, jaz pa zopet to, kar sem sedaj, t. j. hlapec. Tako se bo ta historija ponavljala vedno hitreje, dokler se grunt ne zaje na sodnih in dražbenih stroških in končno bova vendarle oba na cesti.« Kam to vodi?

Za boljše vnovčevalno možnost kmetijskih pridelkov morajo kaj storiti oblastva in raznovrstne kmetijske ustanove, dokler je še čas! Storit si da še veliko! Izgovora ni!

Zgodovinske zlobe in pritajevanja

O zgodovinskem pomenu »Knežjega kamna« na Gosposvetskem polju se je že mnogo pisalo in preresetavalo, zato je umevno, da Nemci zavidajo simbol slavne prošlosti koroških Slovencev in vedno skušajo zgodovinski spomin na najstarejše ustavno življenje pri Slovencih utajiti, oziroma izkaziti. V tem oziru je prednjačil od Südmarke podkupljeni Dobernigg povodom proslave petstoletnice zadnjega ustoličenja na Gosposvetskem polju l. 1914. Pokojni Dobernigg je bil sin slovenske matere in je kot državni poslanec Koroške vsenemške stranke kaj rad udrihal po Slovencih.

V nestvoru pod naslovom (Das älteste Denkmal constitutioneller Volksrechte (Najstarejši spomenik ustavnih narodnih pravic) postreže brezimni pisec v Gartenlaube (založil Keil, Leipzig 1873.) svojim vernim bralcem z nekaterimi razveseljivimi odkritji. Iz predmetnega članka sem posnel tele najizrazitejše potvorbe.

Na knežjem kamnu sta vdolbena dva napisa. V naslonjalu »Rudolphus dux«, na severozapadnem oglu kamna pa: »Masueti verik. Zadnje besedilo je Jarnik, ki po modrovanju brezimnika prisvaja spomenik Slovincem, raztolmačil tudi Slovincem v prid (... da überhaupt das ganze Denkmal den Slaven vindicieren wollte...), kar pomeni: »On ima pravo veroc, dočim je takratni ravnatelj Koroškega zgodovinskega društva M. pl. Moro dokazoval, da je napis iz rimske dobe.

Kdaj se je ceremonija vpeljala, brezimenik ni ugotovil, pač pa je prepričan, da se je obred ohranil tudi potem, ako so bili Slovenci izgnani iz Koroške (Die Ceremonie hat sich, so alt sie war, lange erhalten, auch nachdem die Slaven wieder vertrieben worden waren). Ernst Zelezni je bil zadnji, ki je sedel na knežjem kamnu po stari navadi (18. marca 1414). Iz tega lahko sklepamo, da je moral zadnji izgnani Slovenec zapustiti Koroško že pred petnajstim stoletjem!

Pred dobrimi tisoč leti raz naših holmov niso pozdravljale prijazne cerkve, cerkvice in kapele, to pa iz enostavnega razloga, ker so bili takratni Slovenci še pagani in ni bilo nikogar, ki bi jih bil ogreval za krščanstvo. Na domovih Slovencev je bila udomačena sreča in zadovoljstvo, zato je bil prepričan neznan pojav. Ni jim bilo za templje in obsežno malikovalstvo in iz tega sklepamo, da je morala biti njihova vera enostavna in brez vzdrževalnih stroškov.

Temu enostavnemu življenju je napravila konec krščanska vera, katere svetlobni žarki so zasijali iz Sirmije, Solnograda in Ogleja. Krščanstvo se je med Slovenci le počasi razširjalo, temu je bilo med drugimi tehtnimi vzroki najbolj krivo, da se je javna služba božja opravljala izključno samo v latinščini ter se je evangelij, iz katerega bi verniki zajemali najboljše spoznanje Kristusa, oznanjal v latinskem jeziku. Tudi Valvazor presoja v svoji VII. knjigi to nesmiselno uvedbeno postopanje, češ, vse verske in dejanske resnice, celo navadne molitve, so se poučevale v latinščini.

Če je že zgodovina tako točno poučena o strašnih prognoh kristjanov za časa Septimija Severa, Decija, Valerijana in nadaljnjih deset let trajajočem progono za časa Licijana (303.—312.), ko so n. pr. v Neviodunumu (na Krškem polju) umrli mučeniške smrti Heraclius, Paulus in Aquelinus, Dinacus, Zoticus itd., zakaj zgodovina zamolči one Slovence, ki so umrli mučeniške smrti, ker so se zbog utemeljenih predsodkov obotavljali sprejeti krščansko vero? Brez nadaljnega modrovanja preostaja na to vprašanje jedrnat odgovor: v zgodnjem srednjem veku so zgodovino ponajveč urejali, pisali in prepisovali v samostanih, in tam so jo prikrojili po svoje. Sele reformacijska doba je napravila tem razmeram konec.

Našim Slovincem se ni boljše godilo kakor Baltičkim in Polabskim bratom. Kakor pri nas, tako se je tudi pri njih oznanjevala božja beseda po izreku svetega pisma: »V govoru drugih ust in v tujem jeziku bode govoril temu ljudstvu« (Isaia 28, 11). Znani Rieger pripoveduje v češkem »Slovník naučný«, da se je v Polabiji širilo krščanstvo na način, kakor »inde islam«. Nemški menihi, nezmožni slovanskega jezika, so v spremstvu najetih vojakov (žolnirjev) hodili po deželi in preobračali ljudstvo. Menih je pod senco bajonetov krščeval, takoj za tem obredom so pa vojaki nakladali novokrščencu vsakojaka bremena. To so bili »apostoli« in oznanjevalci božjega nauka v Polabiji. Latinske ceremonije, ki jih Slovani niso razumeli, davki (škofovnica, vojvodnica) in druga težka bremena ter vrh tega še zaničevanje gospodujočih Nemcev so bile glavne pridobitve pri sprejetju krščanstva. Nemcem ni bilo na razširjenju krščanstva, tembolj prišlo pa jim je podjarmljevanje Slovanov že radi tega, ker so se po njihovem prirastku množili davki.

Inž. Ivanović:

SVETSKA KRIZA I NJEZINO REŠENJE

(Predavanje v radiu)

Zastareli ali beztemeljni nazor ekonomije, da se produkcija mora prilagoditi potrošnji, bio je za neprekidan ali postepeni tehnički razvitak do godine 1920 bez svake opasnosti, ali taj isti nazor je za sadašnji skokoviti tehnički razvitak veoma opasan za svaki društveni red, jer omogućava, da se za uravnoteženje medju produkcijom i potrošnjom upotrebljavaju i izvršuju mere, koje dovode sve staleže bez razlike do velike bede, a postizava se na baš nikakova ravnoteža. Taj nazor daje pravo industrijalcima, koji često puta i sa najboljom namerom odpuštaju svoje radnike i nameštenike, te snižuju njihove dohotke s uverenjem, da će prilagoditi svoju produkciju potrošnji, a cene produkata kupovnoj moći pučanstva. Taj lek, kojega su skoro svi industrijalci zadnjih godina redovito upotrebljavali, nije im doneo nikakove koristi, već samo štete, ali je istodobno doneo većini pučanstva neizdržnu bedu. Samo odpuštanje i smanjivanje dohodaka ljudima, koji troše jedino proizvode životnog standarda, prouzrokuje u najbližjoj budućnosti poremećenost medju momentano stabiliziranom produkcijom i potrošnjom, koja ponovno smanjuje potrebu rada u svim produkcijskim uredjenjima. U takovim slučajevima, sama kupovna moć za proizvode životnog standarda postaje uvek manja, te je i uvek manja od same produkcije tih proizvoda. One pak grupe ljudi, koje kupuju još i produkativna uredjenja, prestaju da kupuju ista, jer već opstojeca, do najvećeg stupnja razvita produkcijska uredjenja, miruju. Usled toga nastaje ponovno odpuštanje i smanjivanje dohodaka zaposlenim ljudima u tim produkcijskim uredjenjima, tako da navedeni lek, — produkcija se mora prilagoditi potrošnji — predstavlja pri sadašnjem tehničkom razvitku jedan otrov za privredu.

Potrošnja se mora prilagoditi produkciji, to je pravi lek za sadašnji skokoviti tehnički razvitak, jer je produkcija u svojoj suštini zavisna samo od sledećih pet nenadomestivih faktora i to:

1. od množine nacionalnog imanja uložnog u produkcijskim uredjenjima;
2. od broja zaposlenih ljudi pri produkciji, dakle od broja radnih sati;
3. od duševnih i telesnih sposobnosti i volje zaposlenih ljudi;
4. od pravilnog uzdržavanja i nadomeštanja istrošenih i zastarelih produkcijskih uredjenja;
5. od veće sile, osobito u poljoprivredi — (vis maior).

Budući da uvek postoje ljudi, koji su u stanju kupovati nova produkcijska uredjenja, da se pučanstvo uvek pomnožava, da su duševne i telesne sposobnosti ljudi svakodnevno veće, kao i njihova volja, te da se sve pravilnije izvršuje uzdržavanje i nadomeštanje produkcijskih uredjenja, te da čovek uvek lakše svladava veću silu, to će sutrašnja produkcija biti na svaki način veća negoli što je današnja, bez obzira, što će biti sa potrošnjom. Ako se pak potrošnja ne prilagodi produkciji, moraju se pozlediti jedan ili više pre navedenih za produkciju nenadomestivih ali merodavnih faktora.

Za to vrede pri sadašnjem skokovitom tehničkom razvitku samo sledeća dva ekonomska zakona:

1. Ako je tehnički razvitak i povećanje nacionalnog imanja veće, negoli što se zahteva pri jednakim radnim i životnim uvetima za povećano pučanstvo, to mora, da se svim staležima povišuje životni standart.
2. Ako je tehnički razvitak i povećanje nacionalnog imanja manje, negoli što se zahteva pri jednakim radnim i životnim uvetima za povećano pučanstvo, to se moraju držati svi staleži svog prosečnog životnog standarda ili da postane manji.

Pojedine grupe ljudi, produciraju samo istovrsne proizvode na raznim ali udaljenim mestima, dočim potrebuju svi ljudi bez raz-

like za življenje u manjim ili većim količinama skoro istovrsne proizvode. Da bi se omogućilo življenje svih opstojećih ljudi, mora se vršiti razmena dobara. Da bi se pak najlakše vršila razmena dobara, pronadjeno je najugodnije sredstvo t. j. »novac«. Prva razmena dobara se vrši u produkcijskim uredjenjima t. j. u poljoprivredi i industriji i to medju novcem te duševnim i manuelnim radom. Produkt te razmene dobara je proizvod. Druga razmena dobara se vrši u uslužnim ekonomskim faktorima t. j. u prometu, trgovini, državnim i socialnim institucijama i to medju novcem te manuelnim i duševnim radom. Pomoću tih ekonomskih faktora ili produkt te razmene dobara je olakšavanje i omogućavanje razdelje materijalnih dobara. Treća razmena dobara se vrši u trgovini i to medju novcem i proizvodima. Produkt te razmene dobara je potrošnja.

Budući da se razmena dobara u prva dva slučaja t. j. medju novcem te duševnim i manuelnim radom vrši skoro u svima navedenim ekonomskim faktorima istodobno, istog datuma, ali i za istu množinu radnih dana, to je teoretski i određena neophodna potrebita množina novca za razmenu te vrsti dobara. U trgovini pak, se vrši razmena dobara t. j. proizvoda sa onim istim novcem, koji je pre toga izvršio razmenu sa duševnim i manuelnim radom, tako da taj, na baš isti novac, služi u sledećoj periodu za razmenu novca sa duševnim i manuelnim radom t. j. uloga novca se periodično opetuje.

Budući da svi ljudi, ne zamene svoj celokupni dohodak sa proizvodima u istom vremenu u kojemu su zamenili svoj duševni i manuelni rad sa novcem, te da se vrše pozajmljivanja i slične operacije, koje teoretski određuju množinu novčanica povišuju.

Ako se drugim rečima izrazim, teoretski potrebita množina novca, koja je određena po veličini produkcije, te od broja dana, koji se skupa plaćaju t. j. od brzine opticaja novca; mora se ista povišiti usled pre navedenih razloga na praktično potrebitu visinu, koja je tim veća, čim je tehnički razvitak veći, ali mi-

slim, da se ne povišuje više od 30 do 40%. Odredba, da različiti ekonomski faktori vrše isplate svojih radnika i nameštenika po raznim datumima, može smanjiti praktično potrebitu množinu novca u opticaju.

Kod biranje vrste novčane jedinice, imaju plemeniti metali jedino tu prednost, da jih je nemoguće falsificirati i proizvoditi u neograničenim količinama, ali može istu zadaću potpuno vršiti, kao što i danas vrši, papirni novac, jer je množina novca potpuno određena, te je i jednaka za oba dva slučaja, t. j. za svaku od tih vrsta. Tako dolazimo do sledeća dva pravila ekonomska zakona:

1. Ako je u jednoj gospodarskoj zajednici, papirni novac potpuno pokrit sa plemenitim metalom, ali broj novčanih jedinica ili brzina opticaja novca ne odgovaraju stepenu tehničkog razvika, sledi neizbežno poremećenost u privredi.

2. Ako u jednoj gospodarskoj zajednici, papirni novac nije pokrit sa plemenitim metalom, ali broj novčanih jedinica i brzina opticaja odgovaraju potpuno stepenu tehničkog razvika, neće slediti nikakova poremećenost u privredi.

Stepenu tehničkog razvika mora se prilagoditi sredstvo za razmenu dobara i to, bilo povećanjem broja novčanih jedinica, bilo povećanjem brzine opticaja.

Izvor bogatstva i rešenje današnje ekonomske poremećenosti, ne smeju tražiti državni, ekonomski, ideolozi itd., niti u novcu niti u zlatu (još manje pa u delanju onoga, što bolje stojeći krugovi poseduju), već samo u punome radu, svih produkcijskih uredjenja, koje danas potpuno miruju. Tamo leži mnogo veće bogatstvo, negoli što ga čovečanstvo potrebuje za rešenje ekonomske poremećenosti.

Na nikakav drugi način, ne dade se današnja ekonomska poremećenost rešiti, već samo sa povećanjem životnog standarda i smanjenjem radnog vremena pri punome redu i miru, jer zadnje zahteva ekonomska isprepletenost.

Zalostni, prežalostni spomini...

O tem bi se dalo pisati in govoriti. Namesto da bi pokazali zobe, smo trčili čas z medsebojnimi prepri. Brat se je dvignil na brata, eden je hotel imeti republiko, drugi zopet avtonomijo itd., prerokanje se je vlelo v neskončnost in politično nezanesljivi so romali iz kraja v kraj. Zunanji mejaši so si zadovoljno meli svoje roke, češ, nekaj bo treba zopet odgrizniti. In tako se je državni voz vlekel mukoma naprej. Po državi so paševali partijski šefi, zdaj ti, zdaj oni. V narodni skupščini se ni štedilo s kľofutami. Dogodek se vrstil za dogodkom, zrak je postal neznošen in dušljiv. Prišli so strelci... brat proti bratu... na granici se je zakrohotal sosed. Nastalo je tiho šušljanje, poltiho-glasno... Kaj bo? Kdo bo rešil?

Nismo dolgo čakali, doživeli smo šesti januar. Vstal je vitez, naš junaški kralj Aleksander! On edini v usodnih trenutkih ni izgubil vere in ravnotežja. Srečen narod, ki se lahko ponosa s takim vladarjem! Energično je lopnil po vsem, kar je narod razdajalo. Švignil je z bičem, ter razglašal vso, za državno in narodno edinstvo škodljivo nesnago. V svojem manifestu je naš ljubljeni vladar moško obljubil, da bo ob primernem času vrnil narodu vse odvzete politične svobščine in parlamentarizem.

Narod si je oddahnil! Oh, kako je bilo naše dobro jugoslovansko ljudstvo hvaležno svojemu kralju! Rešeno je bilo vseh političnih spon, med sprtnimi brati je rastlo zaupanje. Državna oblast, kakor zakoni so se za-

čeli rešpektirati. Dobili smo svoj zaželjeni naziv »Jugoslavija«, narodu se je vrnil red, svoboda in blagostanje.

Kakor je moško obljubil, tako je tudi moško izpolnil naš vladar svojo obljubo. Vrnili se narodu vse prej odvzete politične svobščine, ter izdal tudi demokratično ustavo. Z izpolnitvijo svoje obljube je naš kralj gotovo mislil vse najbolje, v veri, da svojemu jugoslovanskemu narodu ustreže in ga zadovolji, kakor to dela dober oče, ki ustreza in zadovoljuje svojo dečo.

Dobri narod Jugoslovanski! Boš li zopet doživel nova razočaranja? Ali se bodo zopet vsled nesloge krohotali naši dobri sosedje? Kaj porečejo k temu na Kamajkalanu, Ceru, Kosovem polju in nešteti drugih bojiščih posejani grobovi? Ali nas ob misli na padle heroje ni groza in strah? K čemu vsa mučeniška pot čez albanske gore? Ali smo res tako gluhi, da ne slišimo kriki v grobu spečih borcev? »Bratje, kaj počenjate, zakaj nam kratite večno spanje, kako izpolnjujete našo oporoko!«

Glasni in groze polni so ti kriki — zadosten memento onim, ki so prvi poklicani, da sejejo med jugoslovanskim narodom ljubezen in slogu. V svesti si, da mrtvi ne store nič žalega, padajo njih kriki na gluha ušesa.

Oh, ko bi se zgodil čudež — in bi vstali vsi — vsi, ki so žrtvovali svoje živote na oltar domovine. Marsikomu bi bilo tesno pri srečanju... Kako vse drugače bi izgledala naša Jugoslavija. Kar čez noč bi bilo očiščeno naše državno telo škodljivcev in parazitov. Tako, kakor žele vsa dobra jugoslovanska srca...

Še o nadprodukciji in nezaposlenosti

Da postaja danes splošna nadprodukcija med inteligentnimi sloji, o tem je nepotrebna vsaka diskusija, gre le za to, kako zajeti ta val nadprodukcije in kako omiliti tej sledečo brezposelnost.

V »Pohodu« se je — in to od početka lista — že mnogo pisalo in razpravljalo o tem, tako tudi v 35. številu, na str. 3, in 4., kjer se posveča več vrst našim nezaposlenim učiteljem in učiteljicam. V Dravski banovini imamo danes več sto učiteljskih abiturjentov in mnogo učiteljev z dosluženim kadrovskim rokom, ki že dalj časa čakajo na službo. Tudi v drugih banovinah so brezposelni učitelji, seveda daleka ne v tolikem številu kakor v Dravski banovini.

Sodeč po raznih spomenicah, ki jih predlagajo brezposelni učitelji svojim stanovskim organizacijam in apelom na vlado, vidimo, da se deluje na to, naj se poročene uradnice, odnosno z neučitelji poročene učiteljice upokojijo ali enostavno — redučirajo. Da se prvenstveno to zahteva pri učiteljicah, bo samo po sebi razumljivo, ker je — posebno v Dravski banovini — mogče med inteligentnimi sloji največ učiteljskih abiturjentov, ki čakajo že leta na službo. Pri drugih inteligentnih slojih se toliko ne opaža »borbe« za izločenje poročenih uradnic iz služb, ker mogče, da tukaj ženske ne prevladujejo ali pa iz drugih vzrokov...

Ako spada poročena ženska v javno službo, o tem se je že mnogo razpravljalo; zadnja anketa v »Slovenskem Narodu« — pred par leti — je ta »problem« zaključila v toliko, naj se vsak primer obravnava — individualno. In pri tem naj se ostane tudi danes, upoštevajoč pri tem dane okoliščine, tako nadprodukcijo in brezposelnost intelektualcev. Živimo pač v dobi, ki je dala ženski skoraj popolno emancipacijo. Ženska si je priborila pot tudi v javne poklice, pri tem je niti ne za- družuje njeno bračno stanje. Sanjati danes o neka-

kem intimnem družinskem življenju, kjer bi bila ženska samo mati in gospodinja, je absurdno, ker na eni strani si želimo moderno žensko, a na drugi strani potem, ko smo ji deloma tudi sami omogočili, da postane taka, hočemo od nje, da je še samo gospodinja in mati. Samo po sebi pa je razumljivo, da je treba danes upoštevati hiperprodukcijo in nezaposelnost. Da bi se pa nam nezaposlenim — sem to namreč tudi jaz — na ljubo izključile vse omožene uradnice in učiteljice, ki so omožene z neučitelji, to bi bila v mnogih primerih velika socialna krivica. Vprašanje je, s kom je taka uradnica (učiteljica) omožena, ker da bi imele samo z učitelji poročene učiteljice »koncesije«, da ostanejo kljub bračnemu stanju v službi, to bi se reklo, kratiti ostalim uradnicam primitivne pravice in dolžnosti človeštva.

V čehoslovski republiki n. pr. se bo kmalu izvajal zakon, ki določa, da se ima eden izmed zakoncev (žena) zahvaliti na službi, ako znašajo mesečni dohodki obeh toliko in toliko. Ako pa mesečni dohodki obeh ne presegajo po zakonu določene vsote, potem ostaneta lahko oba v službi. Tudi pri nas bi prišli lahko do slšnega zakona. Ako bi presegali dohodki obeh gotovo vsoto, potem naj se žena umakne (upokoji) iz službe ali pa mož, če je žena sposobnejša od moža. (Če hočemo biti toliko liberalni.) To bi bilo še najbolj socialno pravično in na ta način bi prišli mi brezposelni na svoj račun. Tudi naj bi veljalo za vse in ni potreba nobenih izjem; žena-uradnica naj ostane v službi le tam, kjer je res potrebna, da pomaga vzdrževati svojo družino. Ko se že neprestano piše o dvojnih zaslužkih, je potrebno, da se ozira v prvi vrsti na slučaje, ki najbolj »bodejo v oči«. Mislim, da ni treba takih slučajev naštevati in tu bi se že dalo napraviti mnogo, kar bi ublaževalo našo brezposelnost. Toda, da bi se odpravile iz službe uradnice, ki so poročene z uradniki sred-

nega stanu, to bi ne bilo ravno najbolj socialno pravično, saj itak oba skupaj zaslužita le toliko, da skromno živita, posebno še, ako je družina obdarjena z otroki in je treba otroke šolati, ker imajo starši le službo in nič drugega. Dasi tudi smo brezposelni, vseeno moramo imeti toliko obzira ter moremo iti samo do gotovih mej!

Nadalje se nam vsiljuje še drugo vprašanje, namreč, ako more poročena uradnica »vršiti« poverjeno ji službo v splošno zadovoljstvo svojih predpostavljanih. Tudi v tem primeru se ne more izreči univerzalne sodbe!

So primeri, kjer omožena uradnica ne more biti vestna uradnica, ker je preveč navezana na svojo družino in je zato dobra mati in gospodinja. Potem so zopet slučaj, kjer ni ne eno in ne drugo, »končno, in to v mnogih primerih, da je odlična uradnica in skrbna mati-gospodinja. Vem, da jih je mnogo, ki zmanjajo z glavo, češ, ti si pa velik zagovornik žensk ali celo...« toda, recimo »iz prakse«, navajam stanje v našem srezu:

Naš srez ni velik, vsega skupaj ima 12 narodnih šol in nekaj drugih uradov; vsega skupaj šteje 38 moških in 20 ženskih drž. uradnikov. Od teh poslednjih je omoženo 6 ženskih uradnikov, deloma z učitelji, deloma z neučitelji. Da so vse ženske-uradnice vestne uslužbenke, bi bilo povdarjati odveč, da so pa samo 4 izmed poročenih uradnic tudi odlične kulturne in nacionalne delavke, to moram resnici na ljubo poudariti, med tem pa ko pri neomoženih ne zapazim nobenega zanimanja za »izvenslužbeno« delovanje, ali pa samo toliko, da se zadosti »potrebi« — na papirju. Posebno pozornost zasluži primer g. N., ki službuje kot učiteljica v zapuščeni selu našega sreza. V svojem kraju je ustanovila že pred leti javno knjižnico, glasbeno društvo, diletantski oder in pred par leti tudi Sokola. Pri vseh ustanovah sodeluje še vedno aktivno, posebno pa pri Sokolu, kjer je načelnica in nastopa s svojim oddelkom — dasi ni več v »zapeljivih« letih, saj je uradnica 6. pol. skup. — pri vseh javnih prireditvah v našem srezu in tudi pri nastopih izven našega sreza.

To navajam v podkrepitev prej omenjenega, namreč, da bi bilo škoda zgubiti tako odlične kulturne in nacionalne delavke, ker ako se jih upokoji, postanejo res še samo »penzionerke«. Da bi pa take javne delavke zmogle toliko materijalnih žrtv samo z eno (možovo) plačo, to je zelo dvomljivo. Tudi naj veljajo te poslednje vrste onim našim bodočim vzgojiteljicam naroda, o katerih piše »Pohod« v zgoraj citirani številu, na str. 4. v rubriki: »To naj bodo vzgojiteljice naroda«, kar je zelo v nasprotju z onim, ko je nekoč pisal, kako željno čaka naš učiteljski naraščaj na službo, kjer hoče posvetiti vse mladostne sile kulturni in nacionalni vzgoji naroda... Ako torej vzamemo še »izvenslužbeno« delo mnogih agilnih omoženih uslužbenk v poštev, se moramo uveriti, da je nesmisel govoriti na splošno o »dveh zaslužkih«, posebno, ker se to tako naglašuje, da izgleda, kakor da je plača žene nezaslužena. Če oba, mož in žena delata, imata tudi oba pravico do zaslužka! Zakaj pa nobenega ne vzemirajo, recimo zaslužki trgovca, kmeti i. dr.? Tudi tukaj vsi služijo, mož, žena in otroci, toda še nobenemu ni padlo na um, da bi se zato »ujedak«. Dasi tudi sem sam brezposel, kljub temu vztrajam na stališču, da je postopati v tem vprašanju bolj obzirno. Tam, kjer pa je žena res potrebna, da vrši službo za obstoj svoje družine, naj jo vrši, seveda tako vrši, da zadovoljuje v vseh ozirih službodajalca. Nasprotno, kjer pa je žena sama za to v službi, da ji je ista res samo kot »nameček« za prekomerno in potratno toaleta, ta naj najpravi prostor nam brezposelnim. Toliko socialnega čuta bi morala imeti vsaka taka omožena uradnica, ker da si eni kopičijo bogastvo in blagostanje, medtem ko drugi stradajo, to ni nikakor v skladu z pojmi o ljubezni in sočutju do bližnjega. Ako smo mi, ki trpimo že leta pomanjkanje in tudi preziranje za to, da se upoštevajo gotovi izuzetki, potem je tudi edino pravično, da se nas usmilijo oni, ki do sedaj tega niso pokazali.

Drug problem, ki pride mogče še bolj v poštev kakor samo »žensko vprašanje«, so naše šole.

Iz vsakoletnih statistik ugotavljamo, da je naval na srednje šole od leta do leta — večji. Vse sili v višje šole, tudi taki, ki bi bili lahko in ki bi morali biti na domu. Zelo lepo je to, da stremi naš narod po višji izobrazbi, nobeden nima nič proti temu, nasprotno, sleherni se raduje temu pojavu. Toda, da jih gre mnogo po končanem šolanju v službe, mesto da bi prevzeli doma gospodarstvo, ker bi ga morali večkrat kot edinci in ker so se šolali v ta namen, odjedajo kruh siromašnim sinovom in hčeram staršev, ki imajo le kako borno imetje, poleg tega pa še bratov in sester, ali pa takim sinovom in hčeram, katerih starši so — državni uslužbenci in ki nimajo drugega kakor službo.

Pristop v srednje šole ima dandanes vsakdo, ki je fizično in umsko dovolj razvit in če zmore šolnine in vzdrževanje. Vselej se po možnosti gleda tudi na to, da pridejo v srednje šole nadarjeni otroci, ki bodo šole dobro izdelali. V mnogih slučajih se, žal, pokaže ravno nasprotno! Po par nižjih razredih, ki jih napravi »kandidat« bodočega intelektualnega poklica — opeša in izstopi. Domov ne gre, ker noče ali ne more, zato si prizadeva dobiti službo, državno ali privatno, kar se navadno tudi zgodi (se že dobi kje kak »strice«, ker tudi nima tolikih zahtevkov, kakor bi jih imel njegov drug, ki je absolvirал popolno srednjo ali pa šolo, ki je potrebna za ta poklic. Na tak način se izpodriva strokovno usposobljen naraščaj z naraščanjem, ki v mnogih primerih za poklice ni dovolj izobražen. S tem nastane nadprodukcija raznih absolventov, strokovno popolnoma izobraženih in sedaj brezposelnih, ki čakajo leta na službo, ker so vsa mesta zasedena, večkrat tudi po takih »kolegih«, ki bi morali biti vse drugje... Takih primerov se dobi mnogo povsod in tudi v učiteljskem staležu. Za primer naj navedem, da se nahaja v kraju, ki je meni sosedem, aktivna učiteljica s par leti službe, ki ima reci in piši: tri meščanske šole in trgovski letaj, povrhu tega je še omožena z dobro situiranim uradnikom ter je danes v isti skupini kakor tovarišica, ki ima popolno učiteljsko šolo in katero mesto bi lahko zasedla tovarišica, ki je že toliko in toliko časa brez službe...

Končno pa tudi naše šole. Mogče imamo res, če upoštevamo današnjo nadprodukcijo inteligentov, vse preveč srednjih in srednje strokovnih šol, gotovo pa vse premalo nižje strokovnih šol, to je takih šol, katerih absolventi bi se po dovršenem šolanju posvetili strokovnem poklicu, pri obrtnih in kmetijskih. Za primer naj nam služi samo bratska Čehoslovaka, kjer dobite srednjega posestnika s srednjoskolsko izobrazbo. Pri nas pa ti gre v mnogih primerih sin posestnika-zemljoradnika v kako strokovno šolo, ko to zvrši — v javno ali privatno službo in postane — uradnik, še večkrat pa s samo ljudsko šolo. Posledica tega je, da trpi gospodarstvo na strokovno izobraženih ljudeh in celo tudi na delovnih močeh vobče.

Malo po malo, nekaj od teh in nekaj od onih, pa dobimo inteligentnih slojev toliko, da ne vemo, kam z njimi in temu sledi hiperprodukcija in nezaposelnost. Ako pa res postoja nadprodukcija, to je vprašanje zase. Jaz bi rekel, da je ni in posebno ne v učiteljskih vrstah. Mogče da so v Dravski banovini trenutno vsa razpoložljiva mesta zasedena, toda koliko mest ni zasedenih v drugih banovinah in koliko novih mest in šol bi se še moralno ustanoviti. Tu pri nas imamo šole, kjer na dvorazrednih poučuje po ena učna moč, a na enorazrednih pride na eno učno moč preko 90 otrok. Kake so razmere v drugih banovinah mi ni točno znano, gotov pa sem, da bi se brezposelnost med učitelji znatno ublažila, ako bi se ustanovilo dovolj šol za naraščaj, ki je od leta do leta večji.

Tako-le premišlujem v svoji že večletni brezposelnosti, ki je pa nastala še v dobi, ko ni bilo »križe« in ki je posledica toliko in toliko časa trajajočega »dopusta« za bolezen, dobljeno na »polju slave in časti«, kakor so nam pač govorili takrat, ko so nas pošiljali na taka »polja«... Če je kateri izmed sotrpinov tudi takih nazorov, me bo zelo vesililo. Povdarjam pa, ne zvrčamo krivde samo na ene, pač pa presojamo celo stvar objektivno, bodimo sočutni z onimi, ki predvsem niso sami krivi, da nam odjedajo kruh.

Nl. Bp.

VUK STEFANOVIĆ-KARADŽIĆ

(26. X. 1787., Tršić — 26. I. 1864., Beč)

(Konec.)

Spomenuto je, da su Karadžićevi spisi, počevši od 1891. god., počeli izlaziti u državnom izdanju: pesme, pripovetke, poslovice i rečnik. Treba dodati, da su i svi Karadžićevi jezični spisi, zajedno sa spisima, koji su ih izazvali, nastampani, u odličnoj redakciji P. P. Djordjevića, pod nazivom: Gramatički i Polemički Spisi, I. (1814. do 1818., 1894.), II/1 (1818.—1822., 1894.), II/2 (1824.—1835., 1895.), III/1 (1836.—1847., 1896.) III/2 1847. do 1864., 1896.). Treba da izidje IV. knjiga, u kojoj će biti dopune i Register. Zatim su izdani Skupljeni Istorijski i Etnografski Spisi, I (Gradja za Srpsku istoriju našeg vremena i životi najznamenitijih poglavica ovoga vremena, 1898.) treba da izidje II. knj., u kojoj će biti kraći istorijski i publicistički članci i etnografski spisi. Najzad, jedna od najvažnijih publikacija iz ovoga kola jeste Vukova Prepiska, u sedam velikih knjiga (1907.—1913.), u redakciji Ljub. Stojanovića, u kojoj je vrlo važna gradja za Vukov život i rad za našu književnost i kulturu 1906. veka.

U svima svojim delima, a naročito u Novom Zavetu dao je Karadžić obrascе klasičnog književnog jezika, koji je on i uveo u našu književnost. On je stvorio savremeni fonetički pravopis našeg jezika, dao je početnu naučnu obradu književnog jezika, vrlo dragocen materijal narodnog jezika, osnove naše etnografije i dijalektologije. On je upotečnu savremene književnosti u proučavanju nacionalnih nauka naših ne samo duboko darovita centralna ličnost, nego je u svojim delima pružio izvod materijala našoj nauci i književnosti još za mnogo vremena. Svojom svestranom važnošću za poznavanje našeg naroda, kako kod nas tako i u inostranstvu (isp. njegove veze sa Goeom, Grimom, Rankom, kome je dao materijal za istoriju našeg ustanka, Kopitarom, letaknutim Rusima, Šiškovom, Rumjancovom, Keppenom, Kalajdovičem, kasnije Sreznjevskim i tolikim drugima), Karadžić je natkrio sve druge nacionalne radnike evog vremena, a u stvaranju naše nacionalne kulture u 19. veku on je stub, oko koga se ona dugo držala.

Karadžićeva reforma, tako mučno započeta, od pedesetih godina, kada su mu prišli Daničić, Branko Radičević i dr., koji su mogli u potpunosti da je primene, zatim oko šezdesetih godina kada mu je prišla i omladina u Srbiji, već je bila primljena i širila se na sve strane. Glavna zvanica ograničenja njegove ortografije su još za života njegova pala, i 1864. godine, kada je on umro, do 12. III. 1868. godine, kada je njegov

pravopis uveden u život državnom vlašću u Srbiji, delilo je samo nekoliko godina. U stvari, Vuk je već tada mogao smatrati da je potpuno pobedio.

Odon Šorli o. p., Maribor:

O NACIONALIZMU

S posebnim ozirom na naše razmere

Trije svetovni nazori vladajo svet: verska, razredna in narodna zavest. Vsak izmed teh nazorov temelji na več ali manj obširnem kompleksu čustev, ki jih uravnava korektiv razuma, ki je seveda vsem nazorom v enaki meri lašten. Pri verskem in nacionalnem nazoru je kompleks čustev zelo močan, pri razrednem nasprotno zelo slaboten. Zato je podana kar sama od sebe delitev ljudi v idealiste in v materialiste. K prvim je prišleti pripadnike nacionalnega in verskega nazora, k materialistom — one razrednega nazora. Napačno pa bi bilo misliti, da se ti baš dičijo s tem, nasprotno, pristaši razrednega nazora reklamirajo zase čustva, ki jih je vrednotiti najvišje: vse človeštvo obsega-joče čustvo, ki oznanja mir in pravičnost vsem (t. j. zatiranim, ki so v ogromni večini). To čustvo vseobsegajoče solidarnosti pa je radi tega, ker bi ga morali aplicirati na 99% človeštva tako, da se radi tehnične nemogućnosti izvedbe praktično razblini v fraze in od vsega njihovega čustvenega kompleksa ne ostane nič razven ciničnega egoizma. Pri tem cinično izjavljajo, da je vse tisto, kar je drugim sveto, le sentimentalnost, predsodek, vse le od kapitalističnega sistema z namenom privrženo, češ prvo je vprašanje želodec! To je vsemu človeštvu skupno! — Bilo bi hudobno, če bi ta občutek, ki je svojski tudi nižjim bitjem od človeka, vzeli za tisto podlagu, na kateri je vse zgrajeno, kajti sicer bi bili primorani šteti sem tudi »ta ljubo živinco«. — Če pa naj pošteno pretehtamo ta argument, ga bomo tako-le modificirali: res je želodec prvo, ni pa najvišje! So stvari, ki dvigajo duha, ga oplemenitujejo in ki vendar niso v neposredni zvezi z želodcem. Največje dobrine duha so nastale iz pomanjkanja in odrekanja, ki je duha prekaljevalo in očiščevalo. Seveda, komur ni mar kultura, ta tega argumenta ne bo priznal. Riskira pa, da ga uvrstijo med brezkulturneže, ki sovražijo

kulturo, češ, da je le-ta nastala v časih suženjstva, fevdalstva in kapitalizma, ter da so bile žrtve socialno šibkih slojev skozi vekove veke prevelike, da bi take sadove sedaj čislali. Zato proč s kulturo, ki je poglala iz znoj in krvi proletarijata gornjim deset-tisočim v luksuz. Kulturo naj nadomesti civilizacija, katere deviza je praktičnost in ki je vsem dostopna. — To je vsekakor močan argument. Napaka pa je v tem, da ne gre meriti svet pred tisoč leti z današnjimi moralnimi merili. Morala se vendar izpreminja i z ozirom na čase i z ozirom na kraje. Kar je črncu v centralni Afriki lepo, je nam v zgražanje in obratno. Da so Spartanci izpostavljali slabotne otroke na Tajgetu, to se jim je zdelo naravno in potrebno; danes bi tako početje klasificirali kot kvalificiran umor. — Kulturne vrednote je torej meriti le z umetniškega vidika, nikakor ne z moralnega. Kajti sicer bi morali uničiti največje umotvore samo zato, ker n. pr. predstavljajo — goloto. Komur torej ni do kulture in vse gleda le z ozkega, tendencioznega, brezčustvenega stališča, ta tudi ne bo priznaval kulturnih dobrin literature, glasbe, kiparstva itd., kajti to so najnaravnnejše emanacije žitja vsakega posameznega naroda in popolnoma logično je, da tisti, ki negira bitje samo, negira tudi njega emanacije, ali da se izrazi-mo v njihovem žanru, tudi njega produkte. Tako pridemo torej do zaključka, da je pristaš razrednega nazora, ki je obenem tudi internacionalc, sovražnik kulture, kajti umetnost nastaja in se razvija od razlik, ter tudi živi od razlik, propada pa in usiha v puštinji enoličnosti. Ali bi bil Shakespeare, če ne bi bil Anglež? Ali bi bil Dante, če ne bi bil Italijan? Ali bi bil Goethe, če ne bi bil Nemec, Grieg, če ne bi bil Norvežan, Meštrovič, če ne bi bil Hrvat, Prešeren in Cankar, če bi ne bila Slovenca? — Gumpłowicz je postavil teorijo o goltajoči zemlji, češ, nase-ljenci med avtohtonim ljudstvom v teku časa izginejo, oziroma ostajajo manjšine, tako, da prevlada duh avtohtonega prebivalstva. Če bi kje, recimo na Gorenškem, naselili Nemce, bi se ti sčasoma poslovenili, kakor se jih je že toliko, o čemer nazorno pričajo imena Tavčarjev, Trillerjev in sl. Pravtako velja to za doseljene Primorce recimo v Mariboru.

Njihovi otroci že bodo imeli veliko lastnosti avtohtonih štajerskih Slovencev. Pri tem igra zelo vidno vlogo gospodarski moment. Čim lažje gospodarsko je avtohtono ljudstvo, tem prej požre njegova zemlja doseljenca. Če bi torej odpadle državne in narodne meje, bi zemlja gospodarsko in torej tudi umstveno močnejšega in številnejšega sosedu požrla ne le nacionalno, marveč tudi gospodarsko in umstveno svojega manj razvitega sosedu. En vzrok več, da nismo za breznacionalizem. In ta je drugi najmočnejši postulat ljudi razrednega nazora. Moderen nacionalističen človek pa bo kljub temu, da je razredni svetovni nazor vzel internacionalizem v zakup in si nad njim lasti izključni monopol, tudi sam priznaval in se boril za zdrave pojave internacionalizma: za načela francoske revolucije, za socialno pravičnost, za Wilsonova načela samoodločbe narodov, za vzpostavitev kompromitirane institucije DN v okrilju katere edino bi bili mali narodi deležni vsaj kolikorotliko pravičnosti, za zaščito narodnih manjšin, za mednarodno finančno pomoč, za mednarodno zblizevanje v smislu nazorov PEN-klubov in ROTAR-skih idej, za postavlje vojne na indeks in slično, vse to pa predpostavljajoč, da sestavljajo človeštvo samostojne edince — narodi, na katerih sloni vse mednarodno sodelovanje. (Pojem internacionalizma sam, kakor že ime pove torej predpostavlja egzistenco narodov.) Pristaš zdravega nacionalizma pa se bo boril proti eksaltiranim pojavom internacionalizma ali bolje breznacionalizma, t. j. proti smotru, da izednači človeštvo v samo dva razreda za ceno narodnosti, če že ne zaradi protinaravnosti takega hotenja, pa radi tradicije in lastnih interesov, gospodarskih in kulturnih in to ne le iz načelnih razlogov, temveč tudi iz praktičnih, in ti slednji so za pristaše razrednega svetovnega nazora menda edini argument. Pristaši zdravega nacionalizma se danes na žalost nahajajo v položaju, da dajo tem praktičnim razlogom usoden povdarek s tem, da pristaše razrednega nazora opozorijo na današnjo evropsko situacijo, kjer velja načelo: če ne boš ti mene, bom pa jaz tebe. Če pa hočemo človeštvo ozdraviti, moremo to storiti le v etapah. (Nadaljevanje prihodnjič).